

לורנס פישר

"איזה כיף ללמוד דברים חדשים מגלויות"

ניוזלטר מספר 46

באחד הערבים האחרונים של מאי, במקום לשבת עם כוס ויסקי אחת או שתיים, הוזמנתי להרצאה בנושא גלויות ארץ ישראל. האמת שהנושא לא ענין אותי בכלל אבל בגלל שאני כל כך אוהב את המארגנים, מסרתי שאגיע ואכן הגעתי, למרות סגירת האיילון מסיבה לא רלוונטית. חייב לומר שאיזה כיף שנסעתי. ערב מרתק בו סיפרו על חלוצים ציונים והרבה היסטוריה, בדיוק כמו שאני אוהב. מי שמכיר אותי יודע שאני לא יליד הארץ וגם הוריי לא וכאשר סיפרתי על הערב לחבר שלא מעולם הבולים וגלויות יש כאלו, הוא אמר לי "רגע, אבא שלי עבד בחנות של האחים אליהו בחיפה, הוא מכיר אותם" אז כנראה זה רק אני שלא שמעתי עליהם עד אותו ערב.

אז מי הם האחים אליהו? מתתיהו, יוסף ודוד אליהו נולדו באי קורפו למלכה ואברהם אליה (Elia), שהיו פעילים בתנועה הציונית בקורפו. הם עלו ארצה בשנת 1914, התיישבו עם משפחתם בסמוך לנווה צדק, ועבדו בבית דפוס בבעלותם בעיר יפו. במלחמת העולם הראשונה, בשנת 1917, בהיותם נתינים זרים, חסרי אזרחות עותומנית, ובמיוחד נתיני יוון - מדינת אויב לטורקיה, הם נרדפו וגורשו מתל אביב, יחד עם תושביה, ונשלחו עם מאות יהודים לעיר חמה שבסוריה, ואחר כך לקושטא.

בתום המלחמה חזרו לארץ והחליטו להחליף את שם המשפחה לאליהו, מסיבות לא ברורות לי מאחר ואליה זה שם עברי, או שאני טועה? הם הקימו חנות למכשירי כתיבה ברחוב בוסטרוס ביפו, ולאחר מכן סניף נוסף ברחוב נחלת בנימין בתל אביב, שבאיזה שלב עבר לרחוב הרצל. כבר הזכרתי שנפתח גם סניף בחיפה אבל ציפור קטנה לחשה לי שלמעשה היו שני סניפים. זה היה בתקופה שבה רשת חנויות לא היה משהו נפוץ, שלא כמו היום שזה דבר נחשב מאוד ומקובל. הרי בכל קניון יש איזה סניף של קרביץ (אולי אגבה מהם כסף על פרסום?).

האחים אליהו היו יבואנים של מוצרי חברת פרקר הבריטית, כגון דיו, עטים וציוד משרדי. פרנסתם הייתה מהיבוא והמסחר של מוצרים אלה. במקביל, הם פתחו הוצאה לאור של גלויות דואר בנושא ארץ ישראל. גלויות אלו הציגו נופים מסורתיים של הארץ, וכן את ההתיישבות הציונית החדשה במושבות כמו פתח תקוה וחדרה, בקיבוצים כדגניה ועין חרוד, ובערים כירושלים וחיפה.

ההחלטה להוציא לאור גלויות דואר הייתה קשורה לרוח התקופה בארץ ישראל בשנות ה-20 המוקדמות. לאחר הצהרת בלפור ותחת השלטון הבריטי, מנהיגי הישוב שאפו לטפח סמלים של תקומה ועצמאות - השפה העברית, עיתונות ובולי דואר. לפיכך, הוצאת גלויות המתעדות את הישוב העברי, הערים, המושבות, ההתיישבות והאתרים ההיסטוריים, נתפסה כעסק ציוני כלכלי ומבטיח.

הגלויות מציגות את רוח התקופה. זוכרים באחד הניוזלטרים, התייחסתי לשם א"י פלשתינה או פלשתינה א"י? אז בגלויות, לפחות באנגלית, לא תראו את ה El כי מי יבין מה משמעות ראשי תיבות אלו? הגלויות

הודפסו בגרמניה וכאשר היטלר עלה לשלטון ב 1933, סגרו את הבסטה שם והעבירו את ההדפסה לבצ'קוסלובקיה, פולין וגם למדינות אחרות באירופה, אמנם במחיר ירידת האיכות אבל לפחות ידעו עם מי לא להתעסק.

ב 1936 פרץ המרד הערבי האלים שהורגש גם ביפו ודיברנו על זה באחד הניוזלטרים האחרונים. בגלל ההתפרעויות והירידה בביטחון האישי, האחים אליהו סגרו את הסניף ביפו, ונשארו עם הסניפים בתל אביב ובחיפה.

בתל אביב התגורר ברנש בשם אשר צבי גינצברג, שנחשב לאבי זרם הציונות הרוחנית. גינצברג היה יליד אוקראינה שבשנת 1907 עבר לאנגליה, שם הקים וניהל את הסניף של חברת "תה ויסוצקי" בלונדון. הוא היה גם עיתונאי המוכר יותר בשם העט "אחד העם".

בשנת 1922 מר אחד העם שלנו עלה ארצה והתיישב תחילה בירושלים ואחר כך עבר לתל אביב. עיריית תל אביב רכשה עבורו את ביתו של בן-ציון מוסינזון, שיפצה אותו וקראה לרחוב בו נמצא הבית על שמו עוד בחייו "רחוב אחד העם". עיריית כפר סבא, הנה לכם רמז! למען האמת, הציפור שדיברנו עליה למעלה רמזה לי שקראו לרחוב על שמו של אחד העם עוד לפני שעבר לגור שם, אבל עדיין אני חושב שרחוב לורנס בכפר סבא יהיה מחווה נחמדה מצד העירייה, ולקנות לי דירת פאר, עוד יותר!

להלן גלויה של האחים אליהו שמראה את רחוב אחד העם בתל אביב בשנות העשרים של המאה הקודמת. איזה שקט, נכון? אבל יש משהו שלא שמים לב אליו! יש שרשרת ברחוב שמונעת כניסה עם רכב! מה הסיפור מאחורי זה? מסתבר ששנת הצהריים של אחד העם המתגורר ברחוב אחד העם הייתה כל כך חשובה כך שבין שתיים לארבע בצהריים העירייה מתחה שרשרת שלא יכנס שום כלי תחבורה לרחוב להפריע לו לישון! עיריית כפר סבא? עוד רמז! כמובן לפי זה אנחנו יודעים שהתמונה צולמה בין שתיים לארבע בצהריים!

ואם כבר דיברתי על תל אביב, אז אני רוצה לדבר שניה על קולנוע מוגרבי שבו ראיתי לא מעט סרטים עם חברים. יעקב מוגרבי עלה לארץ מדמשק בשנת 1925 והתיישב בתל אביב. זמן קצר אחר כך פנה אליו ראש העיר מאיר דיזנגוף, וביקש ממנו להקים אולם תיאטרון. מוגרבי נענה לאתגר, והקים את הבניין שרובנו זוכרים בתור "קולנוע מוגרבי" אך הוקם למעשה כ"בית אופרה". במבנה היו שני אולמות – אולם תיאטרון בקומה התחתונה (אשר שימש אך לעיתים נדירות את ייעודו הרשמי כאולם אופרה) ואולם קולנוע עם גג נפתח בקומה העליונה. הבניין הפך לסמל תל אביבי מובהק, והרבה יצרני גלויות תיעדו אותו לאורך השנים כולל האחים אליהו כפי שרואים בגלויה השמאלית למטה. לאחר זמן לא רב, כנראה שנה לאחר הפתיחה החגיגית, התווספה קומה לבניין. למה? כנראה כשנפתח הבניין לקהל התברר ליעקב מוגרבי, שאולם הקולנוע פשוט צר מלהכיל את קהל הצופים. אנחנו רואים את הקומה השלישית בגלויה הימנית. איזה דברים נחמדים לומדים מאיסוף גלויות!

נהניתם, ספרו לחבריכם, עוד יותר נהניתם, תרגישו חופשיים לשתף. לא נהניתם, אז אולי תהנו מסיפור הבא.

אז זהו, זה הסיפור של היום, ויש עוד אבל בפעם הבאה.

תגובות, הערות, בקשות וכד' ניתן לשלוח אלי ל lf.stamps@gmail.com

אם רוצים להפסיק לקבל את הניוזלטר, נא לשלוח לי מייל חוזר

מוזמנים גם לבקר באתר: <https://stampandstories.blogspot.com>

אתר חדש בנושא גלויות של הסטרייטיפ היהודי: <https://thejewishstereotypes.blogspot.com>

וגם בערוץ היוטיוב שלי: <https://www.youtube.com/channel/UCHGHlvoXTTM0rpyd3zW3lQQ>